

Hvordan tenke nytt om politikk og forvaltning?

Momenter til innlegg ved Partnerforums jubileumsseminar

23.10.2018

«Forvaltning og politikk i et mediestyrt samfunn – går vi i riktig retning?»

«Media skaper et turbo-demokrati» heter det i en dansk rapport om forvaltningen i mediesamfunnet.

- Hvis embetsverket, som jeg er så glad i, blir en arena for politisk spinn og spill, er vi på feil spor. Mener jeg. Er vi der? Nei, for det meste ikke. Enda. Men det er noen tegn i tiden.
- Det forskes på det. Prosjektet «media Impact in the social service sector» (ledet av forskere ved Oslo Met) dokumenterer en illevarslende utvikling. Prosjektet viser at omtale i media slår rett inn i departementene, setter dagsorden, og kan påvirke ressursfordeling og politiske veivalg. Så mange som 18% av spurte departementsbyråkrater har svart forskerne at det er viktig at statsrådets PARTI kommer godt ut i media. Det samsvarer dårlig med vår plikt til partipolitisk nøytralitet.
- Kommunikasjonsavdelingene vokser. Antallet statssekretærer likeså. Andelen som har bakgrunn fra kommunikasjonsbransjen var ca 10% i Bondevik 2 og Stoltenberg 2, jeg er spent på forskernes oppdatering fra Solberg-regjeringen.
- Sosiale medier er i ferd med å bli den viktigste kanalen for kommunikasjon mellom politikere og «folk flest», eller velgere som vi også kan kalle dem. Her kan alle, politikere og bloggere og markedsførere og pensjonister, leke journalist uten plagsomme skranker og krav om nøytralitet.

Gir rask kontakt med mange, gir muligheter for å «snakke uten filter», og gir også respons umiddelbart, altså rene gavepakker til en politiker på jakt etter velgere (Trump/twitter).

- Men er også krevende: i likhet med andre politiske øvelser kan aktivitet i sosiale medier like gjerne rive ned som å bygge opp, som vi så da Listhaug måtte gå fra Justisministerposten.
- Anne Kari Lande Hasle har etterlyst regler som kan forhindre at statsråder ytrer seg som «privatpersoner» med politiske holdninger som regjeringen ikke står for. Personlig tror jeg det vil være krevende å utarbeide regler som forhindrer dette – vi må kanskje heller ha sterke normer og en viss selvjustis. Slik sett gav Listhaugs avgang et godt eksempel på at det finnes grenser (i hvert fall i norsk politikk).
- Jeg mener departementene fremdeles gir mye skikkelig og god informasjon, som forholder seg til nøytralitetskravet. Der det er politisk vri på informasjonen, presenteres den ofte som sitat fra statsråden. Det er ok. Men i skarpe politiske situasjoner er det ikke på departementenes nettsider man finner balanserte analyser av saken, der finner man stort sett ikke noe som helst.
- Tempoet driver oss alle: hver gang vi klikker oss inn på en nyhets-side forventer vi egentlig en ny eller i det minste oppdatert nyhet. Hva gjør egentlig det med pressens mulighet til å gi kvalitetssikret informasjon? Eller departementets?
- Som departmentsråd, plassert midt i stormens øye, opplevde jeg at statsråder, uavhengig av parti, var i overkant påvirket av dagens presseoppslag – muligens med et hederlig unntak for Marit Arnstad. Det førte selvsagt til at det ble brukt ressurser på innholdet i presse-sakene både i kommunikasjonsavdelingen og i fagavdelingene.

- Er vi på vei tilbake til departementene var før omdanningen til såkalte «sekretariater for politisk ledelse»? Den gangen var byråkratene nedsyltet i rutinemessige enkeltsaker og gav ikke nok strategisk bistand til politikerne. Nå er politikerne – og dermed byråkratene – ironisk nok nedsyltet i mediestyrte enkeltsaker. Noen av dem er det viktig å ta tak i (ingen røyk uten ild), andre ikke – men det blir lett slik at alt blir viktig og alt haster noe veldig.
 - Kjappe talepunkter om komplekse saker er blitt en egen sportsgren i departementene. «Innsalg» likeså: kommunikasjonsavdelingene selger «goodiebags»: eksklusivitet, intervju med statsråden og gjerne en passende «case» - og i en tid der pressen selv sliter med ressurstilgangen kan jo det være kjærkomment.
 - Men vi kommer farlig nær partipolitikken – jeg minner om at departementene skal være sekretariat for politisk ledelse, men ikke partisekretariater.-
 - Går vi rett vei? Vel, for 10 år siden, (Samtiden 2008), skrev to frustrerte politikere, Torbjørn Røe Isaksen og Audun Lysbakken, artikkelen «Kommentariatets diktatur». De sier blant mye annet følgende: «Det er ikke et problem at det finnes debattprogrammer (...) som krever korte svar eller presenterer nyhetsbildet på fem minutter. Det er heller ikke unaturlig at maktspill og posisjonering får fokus i avisene. Men hvis det blir regelen, det normale formatet for å presentere og diskutere politikk, gjør det noe med den demokratiske samtalen».
 - Er vi der nå? Det er det vi skal diskutere i dag.
-

Noter til debatt.

- Sa de den gang, og sier vi nå. Men personlig tror jeg i hvert fall deler av kommentariatet har tatt til seg kommentaren.
- Det kan argumenteres for at Lars Nehru Sand og Magnus Takvam er noe mer lavmælte og balanserte enn Kyrre Nakkim (skurken i stykket) ble oppfattet å være på den tiden artikkelen ble skrevet. I tillegg har vi nå en mindre aktivistisk og mediestyrt ledelse av kontroll og konstitusjonskomiteen enn under Kolberg. Slikt kan være med på å bidra til at kanskje noe færre småsaker havner på statsrådenes bord.
- Men jeg skulle ønske at journalistene ikke lot politikere komme unna med sin uendelige gjentakelse av talepunkt!!! Da en russer tidligere i høst ble arrestert for mulig spionasje prøvde Anders Magnus tappert å få ut av utenriksministeren om dette kunne ha en politisk side ved seg. «Dette er påtalemyndighetens ansvar» sa hun ca 15 ganger. Og det er det jo. Men det kunne jo tenkes at slike saker, i prinsippet, har en politisk side – og det er tenkbart at det kunne vært kommentert uten å trå over grensen mellom statsmaktene.
- Kan forvaltningen bli FOR nøytral og dermed uinteressant for politikerne, slik at kommunikasjonsavdelingene settes på sidelinjen? Ja, Robert Eriksson gjorde nettopp det – og Ketil Solvik Olsen flyttet på sin kommunikasjonsjef.
- Uansett: demokratiske institusjoner er under press. Vi må ha pressefrihet, trykkefrihet og talefrihet. Ellers er vi på helt feil vei!

•